

RIPPIKOULUN ERITYISRYHMIEN LOPPUKOE TAITEEN KEINAIN

Kati Lehmuskanta

RIPPIKOULUN ERITYISRYHMIEN LOPPUKOE TAITEEN KEINAIN

Kati Lehmuskanta

Opinnäytetyö, syksy 2014

Diakonia -ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Kristillinen lapsi-ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK)+ kirkon
nuorisotyönohjaajan
virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Lehmuskanta, Kati. Rippikoulun erityisryhmien loppukoe taiteen keinoin.
Diakonia- ammattikorkeakoulu, syksy 2014, 42s., 3 liitettä.

Diakonia ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK)+ kirkon nuorisotyöntekijän virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää sellainen työskentelyväline erityisryhmille rippikouluun, joka ottaisi huomioon yksilölliset tarpeet ja tukisi heidän oppimistaan rippikoulussa. Kehitetty työskentelyväline oli sovellettu rippikoulun loppukoe taidelähtöisin ja toiminnallisin menetelmin. Kyseiset menetelmät antoivat lukuisia sovellettavuusmahdollisuuksia huomioiden erilaiset oppijat, joten ne valikoituivat käytettäväksi menetelmiksi.

Loppukoe toteutui taidetuokioina, joissa käytiin läpi rippikoulussa opetettuja asioita. Teemana olivat pelastushistorian tärkeimmät tapahtumat ja vaiheet. Toteutus oli kertauksenomainen ja se toteutui kolmena eri päivänä. Työskentelyväline kehitti motorisia taitoja ja tuki omatoimisuuteen. Rippikoululaisella oli vapaus valita värit taideteokseensa mielensä mukaisesti ja työstää omanlaista taidettaan opetettavan teeman puitteissa. Taidetuokiot olivat osallistavia toiminnallisuuden kautta.

Työskentelyvälineen toimivuutta kokeiltiin erityisryhmien leirimuotoisessa rippikoulussa kesällä 2014. Leiriläisiä oli kahdeksan. Heiltä kerättiin taidetuokioiden jälkeen palautetta, jonka perusteella taidetuokioihin tehtiin parannuksia. Myös työntekijöiden kanssa käytiin suullinen palautekeskustelu taidetuokioiden jälkeen. Parannusehdotusten lisäksi palautekaavakkeilla kartoitettiin rippikoululaisen oppimista rippikoulussa valittujen menetelmien perusteella.

Johtopäätökseksi saatiin, että taidelähtöiset ja toiminnalliset menetelmät ovat toimiva tapa opettaa rippikoulussa käsiteltyjä asioita. Näillä menetelmillä saatiin yhdessä esille oppimisesta sellaista, mitä muilla menetelmillä ei saavutettaisi. Taidetuokioiden sisältö osoittautui tarkoituksenmukaiseksi sisällöllisesti. Vain joitakin yksityiskohtia oli tarpeen muuttaa työskentelyjen helpottamiseksi.

Asiasanat: taidelähtöiset menetelmät, yhdenvertaisuus, rippikoulu ja erilainen oppija.

ABSTRACT

Lehmuskanta; Kati

Final exam for special need groups in confirmation school by the ways of art.

42p., 3 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autumn 2014.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The goal of the thesis was to develop a tool for special need's groups that would support their learning in confirmation school. The developed working tool was the final exam of confirmation school which incorporated the ways of art and functionality. The methods used made it possible to use many different ways of application when working with people who have different ways of learning or learning difficulties. So they were selected as the methods to be used.

The final exam was a series of art classes in which subjects of confirmation school were reminisced. The main points of Christian saving history was the theme. The reminiscence was done during three different days. The tool supported the learning of motoric skills and an supported independent initiative. The confirmation school students had the freedom to choose the colors for their artwork and work out their own unique art inside the guidelines of the theme. Art classes were committing through the ways of independent functionality.

The tool was tested during the special need's group confirmation school during the summer of 2014. It consisted of eight campers. They were asked for feedback after every art class. The feedback was used to improve the art classes. Discussion was held between the workers after the art classes. Along with the improvement suggestions feedback forms were used to evaluate the learning of the campers in the confirmation school by the ways of art and functionality.

It was concluded that the ways of art and functionality methods are a working way to teach the subjects of confirmation school to confirmation school students. With these methods it was possible to make learning such that couldn't be replicated by other means. The art class contents proved to be appropriate. Only a few details had to be changed to make working easier.

Keywords: Art derived methods, equality, confirmation school, different kind of learner.

SISÄLTÖ

JOHDANTO	6
1 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	8
2 ERITYISRIPPIKOULU SEURAKUNNAN TYÖMUOTONA	10
2.1 Rippikoulun sisältö ja rakenne	10
2.2 Kirkko ja rippikoulu kaikille	12
2.3 Rippikoulun kokoonpano	14
2.4 Nuoren kehitysvaihe ja rippikoulu	15
3 ERILAINEN OPPIJA RIPPIKOULUSSA	17
3.1 Erilainen nuori	19
4 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT	21
4.1 Taide yksilön vahvistajana	23
4.2 Puhetta korvaava ja tukeva kommunikointi	24
5 TAIDELÄHTÖINEN LOPPUKOE ERITYISRIPPILEIRILLÄ	25
5.1 Palautekaavake	26
5.2 Taidetuokioiden käytännön toteutus	27
6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	30
6.1 Palautekaavakkeen arviointia	32
6.2 Pohdinta	33
LIITE 1: Arvioinnissa käytettävä palautekaavake	38
LIITE 2: Taidetuokioiden ohjeistukset	39
LIITE 3: Taidetuokioiden kuviot	41

JOHDANTO

Vammaisuus on monimuotoinen yhteiskunnallinen ilmiö. Se koskettaa meitä kaikkia enemmän tai vähemmän. Simo Vehmas kirjoittaa tutkimuksesta, jossa on tutkittu erilaisia perheitä ja heidän perhe-elämäänsä. Tutkimuksessa olleista perheistä osalla oli vammainen lapsi ja osalla ei. Tulokseksi saatiin, että vammaisten lasten perheissä ei ole poikkeavuuksia perhe-elämän kokemuksissa verrattuna perheisiin, joissa ei ole vammaista lasta. Perheen haasteet ovat vain erilaiset. Helposti ajatellaan, että ihmisarvoinen ja täyspainoinen elämä on sidoksissa älylliseen toimintakykyyn. Yleisesti ei-vammaisen ihmisen elämää pidetään parempana kuin vammaisen ihmisen. Tämä korottaa ja arvottaa ihmisiä eri asemaan jo sikiöstä ja vauvasta lähtien. Siksi tarvitaan erilaisia toimia, jotta tämän kaltaisesta eriarvoisuudesta ja ajatusmaailmasta päästäisiin eroon. On hyvä muistaa, että vammaiset ihmiset eivät ole pyytäneet vammaisuutensa korjaamista, vaan yhteiskunnallisten olosuhteiden muuttamista enemmän tasa-arvoisemmaksi riippumatta vammasta. (Vehmas 2005, 163–165;182–183.) Tästä ajatuksesta lähti opinnäytetyöni idea muodostumaan.

Opinnäytetyöni ajatuksena oli mahdollistaa tasa-arvoisempi rippikoulun loppukoe kaikille. Rippikoulukokemus kuuluu jokaiselle, joka sen haluaa. Erityisrippikoulut on tasa-arvo kysymys. Erityisnuorilla on samanlainen oikeus käydä rippikoulu kuin kenellä tahansa muulla nuorella. Erityisrippikouluja kehitysvammaisille on järjestetty kirkossamme jo 1960-luvulta lähtien erillisrippikouluina. (Ylä-Jussila 2006, 67). Jotta rippikoulu olisi mahdollista erityisnuorelle, tarvitaan soveltuvia metodeja sen toteutukseen. Kehittämistyötä tehdessä huomasin, ettei rippikoulun loppukoetta ole suunnattu kehitysvammaiselle rippikoululaiselle, vaikka erilaisia metodeja on käytetty erityisrippikoulujen opetuksessa. Loppukoetta ei yleensä ole järjestetty tällöin ollenkaan kehitysvammaisille rippikoululaisille. Loppukokeen tarkoitus on kartoittaa mitä rippikoulussa on opittu. Loppukoe tehdään yleensä kirjallisena ja se vaatii yksilöltä luku- sekä kirjoitustaidon.

Tämän kaltaista perinteistä rippikoulun loppukoetta ei voida tehdä monenkaan erityisrippikoululaisten kanssa vaan tarvitaan soveltuvia keinoja. Päätin kehittää tuani asiaa työelämäntahon kanssa.

Eteläsuomalaisessa rovastikunnassa järjestetään rovastikunnallinen kehitysvammaisten leirin kahden vuoden välein. Leirin järjestämisvuoro vaihtelee rovastikunnan seurakunnissa vuosittain. Järjestävä seurakunta pyysi minua rovastikunnalliselle kehitysvammaisten leirille yhdeksi ohjaajaksi. Työelämätaholle esittelin idean opinnäytetyöstäni ja he innostuivat asiasta. Yhdessä ideoimme opinnäytetyöni aiheen. Halusin opinnäytetyössäni hyödyntää myös aikaisempaa työkokemustani kehitysvammatyöstä sekä rippikoulutyöstä ja haastaa itseäni ammatillisesti yhdistämällä nämä kaksi työmuotoa. Tämän takia pyyntö leiriohjaajaksi tuli sopivaan ajankohtaan päättötyötäni ajatellen. Menetelmäksi opinnäytetyöhöni valikoituivat toiminnalliset ja taidelähtöiset menetelmät niiden lukuisten soveltuvuusmahdollisuuksien vuoksi. Lisäksi itselläni oli kiinnostusta ja osaamista taidelähtöisiin menetelmiin ja halusin hyödyntää niitä. Opinnäytetyöni on luonteeltaan kehittämishankepainotteinen, koska opinnäytetyönäni kehitin uuden työvälineen erityisryhmille. Tämä työväline tulisi jatkossa rovastikuntien seurakuntien käyttöön erityisrippikouluihin.

1 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

Aikaisemmin vastaavanlainen taidelähtöisin menetelmin toteutettu projekti tehtiin eräässä kehitysvammaisten asuntolassa keväällä 2014. Olin itse mukana projektissa opiskelijan roolissa. Kestoltaan projekti oli koko kevään mittainen, jolloin kaksi kertaa kuussa kokoonnuttiin tekemään taidetta yhdessä. Kokoon tumiskerrat olivat peräkkäisinä päivinä. Osallistujat olivat lähes samat jokaisella kerralla. Taidetuokioissa taiteiltiin eri materiaaleista eri teemojen mukaisesti. Yhtenä teemana olivat voima eläimet. Käytettäviä materiaaleja olivat muun muassa savi, kipsi, erilaiset maalit sekä niille tarkoitetut alustat. Tavoitteena projektille oli arjen vahvistaminen asuntolassa taiteen keinoin. Saadut hyödyt projektista osallistujille olivat positiiviset. Osallistujat rentoutuivat ja pääsivät ilmaisemaan itseään luovilla keinoilla. Muutokset osallistujissa tapahtuivat vähitellen kerta kerralta. Tämä projekti toimi osana innoittamistyössä kehittäessäni rippikoulun loppukoetta erityisryhmien käyttöön.

Tavoitteena opinnäytetyössä oli toimivan työskentelyvälineen lisäksi mahdollistaa tasavertainen rippikoulu kaikille. Koska kyseessä oli erityisrippikoulu, vaadittiin soveltuvia menetelmiä, jotka ottavat huomioon kohderyhmän ja sen tarpeet. Tavoitteena oli myös voima uttaa erityisrippikoululaisia, koska monella saattoi olla oppimisen kanssa vaikeuksia. Osalla saattoi olla vahva kokemus siitä, etteivät he osaa. Taidelähtöisten menetelmien avulla pyrittiin voima uttamaan ja vahvistamaan rippikoululaisen minäkuvaa sekä tukemaan rippikoululaisten oppimista. Toiminnallisilla menetelmillä pyrittiin tuomaan rippikoulussa opetettavat asiat yksilön kannalta ymmärrettävämpään muotoon, mikä teki oppimisesta mielekäästä. Lisäksi taidelähtöisten menetelmien avulla saatiin voimakas onnistumiskokemus osallistujille.

Työvälineen arviointi tapahtui leiriläisten kanssa heti taidetuokion jälkeen. Palautekaavake täytettiin yhdessä ohjaajan ja rippikoululaisen kanssa. Taidetuokioiden aikana havainnoitiin mahdollisia leiriläisten sanallisia

kommentteja, jotka kirjattiin ylös. Taidetuokion aikana havainnoijana oli yksi ohjaajista. Palautteista saatu aineisto analysoitiin oppimisen näkökulmasta sekä taidetuokioiden vaikeuden/helppouden mukaan määrällisellä tutkimuksella huomioiden mahdolliset sanalliset kommentit. Eettisyyden kannalta oli otettava huomioon se, että leiriläiset pysyivät anonyymeinä koko opinnäytetyön ajan. Lisäksi heidän huoltajilleen ilmoitettiin ennen leiriä, että tämän kaltainen opinnäytetyö toteutetaan leirillä. Palautteen luotettavuuteen liittyviä seikkoja olivat palautteen ja arvioinnin kerääminen oikealla ja ymmärrettävällä tavalla rippikoululaisilta. Materiaalikustannuksissa pyrittiin siihen, että taidetuokiot toisivat mahdollisimman vähän lisäkustannuksia kokonaisbudjettiin.

2 ERITYISRIIPPIKOULU SEURAKUNNAN TYÖMUOTONA

Suomen evankelis-luterilainen kirkko muodostuu 428:sta eri paikallisesta seurakunnasta. Seurakuntajako noudattaa kuntajakoja, mutta suurissa kaupungeissa on usein seurakuntayhtymiä, jotka muodostuvat vähintään kahdesta tai useammasta seurakunnasta. Seurakunta voidaan ajatella muodostuvan myös kaikista kristityistä yhdessä maailmanlaajuisesti, jolloin olemme Kristuksen seurakuntaa. Kirkko on silloin yhtä kuin kaikki kristityt yhdessä. Seurakuntien toiminta on monimuotoinen ja se pitää sisällään jumalanpalveluksien pitämisen, kirkollisten toimitusten hoitamisen kuten avioliittoon vihkiminen ja hautaan siunaaminen, kasteen ja ehtoollisen jakamisen sekä eri työmuotojen toiminnat kuten rippikoulutyö. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko Seurakunnat i.a.)

Seurakunnat kuuluvat johonkin hiippakuntaan. Hiippakunnat on jaettu puolestaan rovastikuntiin. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Hiippakunnat ja piispat i.a.) Usein rovastikunnat tekevät yhteistyötä keskenään järjestämällä yhteisiä leirejä, tapahtumia ja koulutuksia. (Jussila, Oinonen, Unkuri & Vatanen 2004, 305.) Näin on myös tehty pienen rovastikunnan sisällä, joka toimi työelämän tahona opinnäytetyössäni. Varsinaista päätöstä rovastikunnan kehitysvammaisten leirin pitämisestä ei ole, mutta se on koko maassa tapana. Ryhmät pyritään kokoamaan taloudellisesti viisaasti, joten kehitysvammaisten rippikoulut järjestetään rovastikunnallisesti tai koulukohtaisesti. (Irja Piispanen henkilökohtainen tiedonanto 23.9.2014.)

2.1 Rippikoulun sisältö ja rakenne

Kirkkojärjestys velvoittaa seurakuntaa pitämään rippikoulua ja sen on tarjottava Rippikoulusuunnitelma 2001:n mukaan kaikille nuorille rippikoulu. (Kuusi 2006,

7). Seurakuntien ja järjestöjen rippikouluja ohjaa piispankokouksen hyväksymä asiakirja rippikoulusuunnitelmasta. Voimassa tällä hetkellä on vuonna 2001 hyväksytty suunnitelma Elämä-usko-rukous. Tämä asiakirja edellyttää, että seurakunnat tekevät oman paikallisen rippikoulusuunnitelmansa. (Pruuki 2010, 13–14.) Rippikouluja pidetään, koska yleistavoitteen lähtökohtana on kirkolle annettu kaste- ja opetustehtävä. Sisällöllisen perustan rippikoululle antaa Katekismus, jonka mukaan keskeiset opetettavat asiat ovat nuoren elämä, kirkon uskon sisältö ja rukous. Se että nämä opetettavat asiat tulevat esille, jää paikallistason vastuulle. (Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 18–19.)

Rippikoulu jakautuu kolmeen jaksoon, jotka ovat aloitusjakso, perusjakso sekä päätösjakso. Ne ovat tuntimäärältään erikestoisia. Yhteensä rippikoulun kokonaistuntimäärä on 80 tuntia. Rippikouluaajan ajallinen minimikesto on vähintään puoli vuotta. Tarkoitus on, että rippikoulu etenee loogisesti oppimisen prosessina. Aloitusjakson tavoitteena on ryhmäytyminen sekä ryhmän orientoituminen yhteiseen oppimiseen ja rippikoulutyöskentelyyn. Perusjaksolla nuori työstää ja prosessoi oppimaansa. Tavoitteena on, että nuori etsii vastauksia omaan elämäänsä ja saa tukea kasvuunsa kristittynä. (Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 21–22; 41.)

Kirkon uskon osa-alueella tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Isänä ja Luojana. Nuori on Jumalan luoma ainutkertainen olento. Tärkeää on tuntea Jumala myös Poikana, Jeesuksena Kristuksena sekä hänen pelastustyönsä. Viimeisenä on tunnettava Jumala Pyhänä Henkenä, joka lahjoittaa ihmisille uskon ja rakkauden. Pyhä Henki toimii kirkossa sanan ja sakramenttien välityksellä. Rukouksen osa-alueella tavoitteena on, että nuori löytää tavan olla Jumalan kasvojen edessä rukouksen ja jumalanpalveluksen välityksellä. Päätösjaksolla tavoitteena on, että nuori jäsentää ja arvioi oppimistaan sekä liittää oppimansa laajempiin kokonaisuuksiin. Päätösjaksolla valmistaudutaan konfirmaatioon. Seurakuntayhteysjakso kulkee läpi kaikkien muiden jaksojen ajan ja sen tavoitteena on, että nuori tuntee seurakunnan ja kirkon toimintaa. Hän elää samalla seurakuntayhteydessä. (Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 21–22; 41.)

Melkein kaikki aloittavat uskonnotunnit ensimmäisellä luokalla peruskoulussa. Kuitenkaan kaikki jotka aloittavat rippikoulun, eivät ole kastettuja. Prosentuaalisesti tämä tarkoittaa 2 % 15–vuotiaiden ikähaarukasta. Vähemmän kuin joka kolmas rippikoululainen on ollut 5–9vuotiaana kirkon lapsityön järjestämässä toiminnassa mukana. Yli puolet eivät ole olleet missään kirkon toiminnassa mukana. Tämä tarkoittaa sitä, että rippikoulu on ensimmäisiä nuoren kontakteja kirkon järjestämään toimintaan. (Innanen, Niemelä & Porkka 2010, 148–149.) Rippikoulu työmuotona on kuitenkin hyvin suosittu. Vuonna 2012 rippikoulun kävi 83 % 15–vuotiaiden ikäluokasta. Kun mukaan lasketaan henkilöt, jotka ovat suorittaneet rippikoulun myöhemmällä iällä, prosenttiluku on 85,6 %. Sukupuolijakauma rippikoulun käynneistä on tasapuolinen. Rippikoulun vetovoimaisuus piilee sosiaalisessa kanssakäymisessä ja yhdessä tekemisessä. Rippikoulu on evankelis-luterilaiskirkon kasteopetusta ja uskon vahvistamista. Rippikoulu voidaan tiivistää kolmeen sanaan: elämä, usko ja rukous. Näitä kaikkia teemoja rippikoulun aikana käsitellään. Rippikoulun voi käydä rippikouluryhmässä tai yksityisesti joko leiri-päivä- tai iltarippikoulumuotoisesti. On myös erillisiä teemarippikouluja kuten vaellusrippikoulu. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko Rippikoulu ja isoset i.a.)

2.2 Kirkko ja rippikoulu kaikille

Kirkko kaikille -Suomen evankelisluterilaisen kirkon vammaispoliittisen ohjelman mukaan kirkon ja seurakunnan tulee ottaa huomioon tasavertaisesti sen jäsenien tarpeet ja mahdollistaa osallistuminen kirkon ja seurakunnan toimintaan. Erilaiset rippikoulun toteutukset ovat esimerkkinä siitä, kuinka rippikoulu koetaan tärkeäksi myös silloin kun kohderyhmänä ovat vähemmistön edustajia, erilaisten oppijoiden ryhmä tai muuten vaan ryhmä henkilöitä, joiden syystä tai toisesta on vaikea tai mahdotonta osallistua tavalliseen rippikouluun. (Kuusi 2006, 7.)

Kirkko kaikille -Suomen evankelis-luterilaisen kirkon vammaispoliittinen ohjelma on luotu kirkossa tehtävän vammaistyön tarpeista ja haasteista. Ohjelman tarkoitus on kehittää vammaisten henkilöiden tasavertaista osallistumista seurakunnan ja kirkon toimintaan. Lisäksi tarkoitus on saada kirkko sekä vammaiset ihmiset itse tiedostamaan ja kehittämään seurakunnan järjestämiä toimintoja. Yhtenä ohjelman tavoitteena on saada vammaisen ihmisen ääni kuuluville kirkon toiminnassa ja päätöksenteossa. Tällä pyritään siihen, että yksilö täysvaltaistuu eli saa mahdollisuuden käyttää kaikkia ihmisoikeuksia. Ohjelma on käsikirja seurakuntien työntekijöille, luottamushenkilöille ja seurakuntalaisille. Juridisen perustan ohjelmalle antaa Suomen perustuslaki, joka kieltää vammaisuuden perusteella tapahtuvat syrjinnän ja muu lainsäädäntö, jotka kieltää syrjinnän. Kirkko kaikille -ohjelman päämääränä on luoda seurakunta, joka ottaa huomioon tasavertaisesti kaikkien seurakuntalaisten tarpeet. (Kirkko kaikille – vammaispoliittinen ohjelma 2003.)

Erityisrippikoulut ovat siis tärkeässä roolissa, kun otetaan huomioon tasavertaisesti kaikkien seurakuntalaisten tarpeet. Valtaosa suomalaisista nuorista käy rippikoulun jossakin muodossa, joten on tärkeää mahdollistaa myös kehitysvammaisen nuoren osallistuminen rippikouluun. Jotta osallistuminen rippikouluun on mahdollista, tarvitaan joustavia opetusmetodeja ja soveltuvaa rippikoulua, joka on räätälöity yksilön tarpeiden mukaisesti. Tästä esimerkkinä on autististen rippikoulu pääkaupunkiseudulla ja siitä saadut kokemukset. Pääkaupunkiseudulla järjestettiin autistinuorille rippikoulu vuosina 2002–2003 yhteistyössä paikallisen erityiskoulun kanssa. Tämän pilottikokeiluna toteutetun erityisrippikoulun myötä saatiin malli pääkaupunkiseudulla järjestettäville autististen rippikouluille. Kaikki rippikoulusta saatu materiaali koottiin yhteen ja kartoitettiin, ja siitä kehitettiin autistien rippikouluun materiaalia. Kehittäminen koski opetuksen lisäksi rippikoulunrakenteita, sisältöä sekä henkilökunnan ammattitaidon kehittämistä. Myöhemmin järjestettiin edellisten vuosien perusteella uusi rippikoulu autistisille nuorille ja siitä koottiin materiaalia. Näiden kahden erityisrippikoulun kokemuksen mukaan rippikoulu on ollut nuorille tärkeä. Konfirmaatiot ovat olleet tunteikkaita hetkiä nuoren perheelle sekä leirin ohjaajille. (Autio 2007, 22–23.)

Mervi Kokkonen tutki vuonna 2002 teemahaastattelulla neljää erityisrippikoululaista, jotka olivat lievästi tai keskiasteisesti kehitysvammaisia. Haastatteluun osallistuivat rippikoululaiset nuoret, heidän huoltajansa, avustajat sekä rippikoulun opettajat. Tulokseksi saatiin, että nuoret olivat tyytyväisiä rippikouluunsa. Erityisesti tytöt olivat kokeneet rippikoulun uskonnollisesti merkittävänä. Rippikoulun sosiaalinen anti oli kuitenkin merkittävin asia sukupuolesta riippumatta. (Pruuki 2010, 19.)

Kehitysvammaisten erityisrippikoulut alkoivat 1960-luvulla. Piispankokous hyväksyi kehitysvammaisten rippikoulusuunnitelman vuonna 1980. Tämän suunnitelman mukaan erityisrippikoulu 1 oli kohderyhmältään suunnattu harjaantumiskoulua käyville lievästi ja keskiasteisesti kehitysvammaisille. Rippikoulusuunnitelmaan 1980 kuului myös vaikeasti vammaisille suunnattu ehtoollisopetus, joka valmisti nuoria ehtoolliselle. Vuonna 1988 piispankokous hyväksyi erityisrippikoulu 2, joka oli suunnattu vaikeasti vammaisille. Tässä suunnitelmassa tavoitteita ei asetettu kognitiiviselle tasolle. Uusin Rippikoulusuunnitelma 2001 muutti aikaisempaan verrattuna erityisrippikoulujen asemaa, koska se oli ohjeistus kaikkien kirkossamme järjestettävien rippikoulujen suunnitelma. Lähtökohtana suunnittelussa oli yksilö. Erityisryhmien rippikouluissa lähtökohtana on uuden suunnitelman mukaan se, että nuorten yksilölliset tarpeet otetaan huomioon rippikoulun suunnittelussa ja toteutuksessa, oli kyseessä millainen nuori tahansa. (Virta & Ylä-Jussila 2006, 67; 119–120.)

2.3 Rippikoulun kokoonpano

Rippikouluryhmän enimmäiskoko on 25 nuorta tavallisessa rippikouluryhmässä. Erityisryhmissä suositeltu ryhmäkoko on 8 nuorta. Erityisryhmiä voi olla esimerkiksi viittomakieliset ja huonokuuloiset. Kehitysvammaisten erityisrippikoulussa ryhmäkoko on 8 nuorta ja vaikeasti kehitysvammaisten

ryhmässä neljä nuorta. Erityisrippikoulut jaetaan erityisrippikoulu 1 ja erityisrippikoulu 2. Kehitysvammaiset erityisrippikoululaiset ovat 1 ja vaikeasti kehitysvammaisten rippikoululaiset 2 määritelty. (Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 41–42.)

Ohjaajien lukumäärä suositus on, että jokaista alkavaa kymmentä nuorta kohden on kokoaikaisesti paikalla yksi työntekijä tavallisessa rippikoulussa. Lisäksi rippikoulussa on mukana koulutettuja isosia, jotka ovat käyneet rippikoulun. Kehitysvammaisten erityisrippikoulussa suosituksena on yksi työntekijä jokaista leiriläistä kohden. Vaikeasti kehitysvammaisten ryhmässä suositus on kaksi työntekijää yhtä leiriläistä kohden. Rippikoulu on suunnattu pääsääntöisesti 15–vuotiaiden ikäryhmälle. Sovellettuna rippikoulusuunnitelma on yhteinen perusta kaikille niin erityisryhmille kuin aikuisrippikoululle. Seurakunnan on tarjottava kaikille nuorille mahdollisuus käydä rippikoulu. Tarvittaessa rippikoulu pidetään yksityisesti. Rippikoulutyössä on tärkeää oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Nuorten erilaisuus ja yksilölliset lähtökohdat ja valmiudet on otettava huomioon leiriä ja ryhmiä suunniteltaessa. (Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 41–42.)

2.4 Nuoren kehitysvaihe ja rippikoulu

Nuoruus on yksi tärkeimmistä elämänvaiheista. Tässä elämänvaiheessa tapahtuu merkittäviä psykologisia ja sosiaalisia muutoksia. Fyysisten muutosten lisäksi nuori alkaa itsenäistyä ja irtautumaan vanhemmista. Nuoruus jaetaan kolmeen kehitysvaiheeseen, jotka ovat varhaisnuoruus eli murrosikä, keskinuoruus ja myöhäisnuoruus. Iällisesti nämä vaiheet menevät siten, että varhaisnuoria ovat 11–14 vuotiaat. Keskinuoruutta elävät 14–18 vuotiaat ja myöhäisnuoruus on sen ikävaiheen jälkeen oleva aika. Erik H. Erikssonin mukaan nuoruudessa on monta kehitystehtävää. Tärkein niistä on eheän identiteetin saavuttaminen. Eheä identiteetti saavutetaan yleensä kriisien kautta, jolloin nuorella on kyky säilyttää läheiset ihmissuhteet. Jos eheää

identiteettiä ei saavuteta, nuori ei tiedä kuka ja mitä hän on ja mitä hänen tulisi olla. Identiteetin rakentamiseen kuuluu oman seksuaali-identiteetin työstäminen, omien arvojen pohtiminen, tulevaisuuden suunnittelu ja kaikkea mahdollista siihen liittyvää, joka tekee nuoren identiteetistä eheän. (Pruuki 2010, 52.)

Rippikoulussa olevat nuoret ovat opiskelun ja oppimisen tekijöitä. Heitä pyritään tukemaan leirin ohjaajien ja isosten voimin. Nuoret kehittyvät psyko-fyysis-sosiaalisesti nuoruudessaan. Sen lisäksi nuoren usko saa erilaisia muotoja eri elämän kehitysvaiheissa. Rippikoulu ohjaajan on syytä ottaa huomioon, että rippikoulun opetuksessa rippikoululaisen esittämät kysymykset ja pohdinnat voivat liittyä nuoren sen hetkiseen kehitysvaiheeseen. On tärkeää, että ohjaaja edistää oppitunnilla käytävää dialogia ryhmän välillä, koska nuoret voivat huomaamattaan antaa toisilleen vinkkejä elämänsä kehitysvaiheisiin. (Pruuki 2010,52.)

3 ERILAINEN OPPIJA RIPPIKOULUSSA

Erilaiset oppijat tuovat lisähaasteita rippikoulun opetukseen. Monenlaiset oppimisongelmat ovat lisääntyneet nuorten keskuudessa, vaikka usein on kyse siitä, kuinka opetetaan ja opitaan. Nuori on joutunut opiskelemaan hänelle itselleen soveltumattomalla tavalla, jolloin oppiminen on työlästä. Jokainen yksilö oppii, mutta kaikki eivät opi samalla tavalla tai samaan tahtiin. Siksi on tärkeää panostaa eri aistien kautta saatavaan opetukseen, jotta jokainen voi saada onnistumisen kokemuksia. Tärkeintä eivät ole rippikoulussa tapahtuva itse opetustuokiot vaan leirin kokonaisuus, jossa yhteiset ruokailut, vapaa-aika ja iltaohjelma nähdään osana oppimista. (Virta & Ylä-Jussila 2006, 67; 119–120.)

Erilaisella oppijalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on oppimista hankaloittavia neurologisia tai kehityksellisiä häiriöitä. Erilaisiksi oppijoiksi luetaan myös yksilöt, joilla on oppimisvaikeuksia ja jotka tarvitsevat joskus tukea oppimisessa. Oppimisen vaikeudet voivat olla laaja-alaisia kuten puheen oppiminen, kehon hallinta sekä ajattelun viivästyminen. Lisäksi yksilöllä voi olla erityisvaikeuksia puheen, kirjoittamisen ja lukemisen oppimisen kanssa, matemaattisissa taidoissa, hieno- ja karkeamotorisissa taidoissa, koordinaatiossa, hahmottamisessa tai tarkkaavaisuudessa. Oppimisvaikeudet jaetaan motorisiin, kielellisiin, havainnollistamisen ja tarkkaavaisuuden vaikeuksiin. Oppimisvaikeuksissa on yleistä ongelmien päällekkäisyys. Yleisempiä oppimisvaikeuksia ovat kirjoittaminen, kuullun ymmärtäminen, vieraat kielet, tarkkaavaisuus, motoriikka, lukeminen, suullinen ilmaisu, päättelyn johdonmukaisuus, ohjeitten ymmärtäminen sekä matematiikka. (Kuusi 2006,15.)

Opetuksen tehtävä on edistää oppimista rippikoulussa. Opetuksen avulla ei voida koskaan suoraan siirtää rippikoululaiselle tietoa, taitoja tai toimintamalleja. Oppimisen edellytyksenä on yksilön tai ryhmän oma aktiivisuus. Oppiminen on prosessi, joka on päätöksessään vasta silloin kun rippikoululainen on itse

prosessoinut asian ja jäsentänyt sen muistiinsa. Oppimista on tiedostamatonta ja tiedostettua. Tiedostamatonta oppimista voi olla muiden ihmisten jäljittely ja kulttuurin mallien omaksuminen. Oppiessaan rippikoululainen prosessoi ja suhteuttaa uutta asiaa aikaisempaan opittuun asiaan. Aikaisemmin opittu asia vaikuttaa puolestaan uuden asian tulkintaan ja ymmärtämiseen. Oppiminen on tehokkainta ja motivoivaan silloin, kun opetettava asia liittyy rippikoululaisen elämään ja sillä on selkeä liittymä kohta siihen. Oppimismotivaatio on myös sidoksissa oppimistilanteessa vallitsevaan ilmapiiriin, jonka olisi syytä olla avoin ja turvallinen. (Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001, 11–12.)

Kaikilla meillä on erilainen tapa oppia eri aistikanavia käyttämällä. Opetuksessa panostetaan yleensä näkö ja kuuloaistiin. Opetuksen suunnittelijalla on vastuu siis ottaa huomioon myös ne yksilöt, jotka käyttävät muita aistikanavia oppiakseen. Lisäksi on otettava huomioon, että kuulo- ja näköaisteja käyttävät yksilöt voivat hyötyä muiden aistikanavien käytössä oppimisessa. (Kajetski & Salminen 2009.)

Perinteinen tapa arvioida rippikoulun opetusta on oppimispäiväkirja, jossa pyritään kartoittamaan opittua ja kuinka sitä osataan soveltaa. Tämän lisäksi käytössä on perinteinen loppukoe, jossa kokeesta riippuen pyritään toistamaan se, mitä opetuksessa on käsitelty. Näiden rinnalle on kehitetty sovellettuja loppukokeen muunnelmia. Näitä ovat muun muassa suullisesti tapahtuvat muunnelmat sekä toiminnallisesti tapahtuvat arvioinnit. Myös kirjallisia sovellutuksia löytyy. (Pruuki 2010, 175–179.)

Suullisesti tapahtuvassa arvioinnissa on tärkeää puheen tuottaminen, joka ei välttämättä onnistu erityisrippikoululaiselta ymmärrettäväksi. Kirjallisissa sovelletuissa loppukokeissa tarvitaan luku- ja kirjoitustaito. Nämä taidot eivät ole erityisrippikoululaisella itsestäänselvyys. Jäljelle jää toiminnallisesti sovelletut loppukokeet, joihin kehitetty työskentelyväline kuuluu. Toiminnallisiin loppukokeisiin tarvitaan jonkun verran liikuntakykyä sekä motoriikkaa sovellutuksesta riippuen. Toiminnallinen toteutus voi olla kehitetyn työskentelyvälineen tavoin taidelähtöisin menetelmin kuten draaman keinoin.

3.1 Erilainen nuori

Kehitysvammaisuus ja vammaisuus ovat kaikkia koskettava ja läsnä oleva ilmiö, jonka kattava määrittelemine on mahdotonta. Ilmiönä se on toisaalta myös vieras, koska suurelle osalle ihmisistä se on etäinen olemisen tapa. Vammaisuuden ei toivota eikä uskota osuvan omalle kohdalle ja sen olemassaolo ja läsnäolo halutaankin usein kieltää. Nykypäivänä vammaisuus on kuitenkin paljon läpinäkyvämpää kuin ennen. Nykysukupolvelle diagnosoidaan herkemmin oppimisvaikeus tai hyperaktiivisuus ja niitä kontrolloidaan usein lääkkeiden avulla. Länsimaissa ”normaalisuuden” rajat ovat kaventuneet ja siksi yhä useampi diagnosoidaan vammaiseksi. Länsimaaisessa kulttuurissa vammaiset ovat olleet sosiaalisesti hyljeksittyjä ja syrjittyjä. Vammaisuuden historiaan on kuulunut eristämistä, väkivaltaa, laitostamista, lisääntymisen kontrollointia sekä armokuolemia. Kaikki nämä ovat ristiriidassa ihmisoikeuksien ja moraalisten oikeuksien kanssa. (Vehmas 2005, 11–12.)

Vammaisuutta voi hahmottaa eri tavoin teoreettisesti ja käsitteellisesti. Yksi tarkastelutapa on erityispedagogiikka sekä erityisopetus. Näihin kahteen kuuluvat vammaisten ihmisten lisäksi muita ihmisiä, joilla on esimerkiksi ADHD häiriö. Erityispedagogiikka pitää sisällään vammaisuuden ja vammaisten lasten kasvatukseen liittyviä kysymyksiä sekä heidän oppimiseen liittyvät kysymykset. Erityispedagogiikan käsittelee siis erityisiä kasvatuksellisia tarpeita. Erityisopetus on syntynyt sen jälkeen, kun vammaisuutta ei pidetty enää yliluonnollisena syynä, vaan biologisena ominaisuutena. Se pyrkii kehittämään hoito- ja opetusmetodeja, jotta erityiset kasvatukselliset tarpeet täyttyvät. Erityisopetusta on kritisoitu sen tehottomuudesta, epätarkoituksenmukaisuudesta, erityisoppilaiden marginalisoinnista, eristämisestä, epätasa-arvosta ja sorrosta. Toisaalta erityisopetus mahdollistaa erityisen lapsen oppivelvollisuuden suorittamisen. Lisäksi erityisopetuksesta tehdään tutkimuksia, jotka selvittävät tietyn metodin toimivuutta vammaisten lasten opetuksessa. Erityispedagogiikka ja erityisopetus selittävät kouluvaikeuksia ja vammaisuutta yksilön ominaisuuksilla, jotka hoidetaan

parhaiten erillisillä ja eristävillä erityisopetusjärjestelmillä. Erityispedagogiikasta ja erityisopetuksessa on kyse erityistarpeiden tunnistamisesta sekä niitä varten muokatuista pedagogisista metodeista. (Vehmas 2005, 83–87; 92–94.)

4 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT

Abraham Maslowin (1971) mukaan luovuus on terveyttä. Luovuus on voimavara, joka on jokaisessa ihmisessä. Luovuuden avulla yksilö voi ratkaista ongelmia, leikkiä, nauttia ja rentoutua. Luovuus on myös leikkimielttä, spontaanisuutta, avoimuutta ja herkkyyttä. Luovuuteen liitetään vahvasti taide. Taide voi olla hoitavaa ja siksi myös terapiaa. Lisäksi taide voi olla kommunikaatiokeino, vuorovaikutuksen väline tai viesti itsestä itselle tai toisille. Se on oiva keino ilmaista tunteita ja siksi taidetta sanotaan tunteiden tulkiksi. Yksilö voi ilmaista tunteita taiteen kautta, joita ei voi selittää sanoilla tai joiden olemassaolosta ei yksilö itsekään tiedä. Näin taide lisää itsetuntemusta sekä sosiaalista vuorovaikutusta. Taidetta voi luoda monella eri tapaa esimerkiksi musiikin, taidemaalauksen, käsillä luomisen, tanssin tai kirjoittamisen avulla. Taiteen tekeminen tai käsitteleminen voi myös olla leikkiä. Leikissä vaikea tai hankala asia siirretään symboliseen muotoon eli leikkiin. Lisäksi taiteessa ei ole leikin tavoin mitään epäloogista tai järjetöntä. Kaikki on mahdollista näissä molemmissa. Taide voi olla myös joskus kielenä rehellisempää ja aidompaa kuin sanat, joten vaikeiden asioiden ja niihin liittyvien pelkojen käsittely voi mahdollistua taiteen keinoin. (Ahonen 1994, 13–16.)

Monilla on käsitys siitä, että taidetta on taidokkaasti toteutettu teos, joka ilmaisee taitelijan luovuutta. Totuus on kuitenkin monimutkaisempi. Kaikki ihmiset ovat jollakin tavoin luovia, ja se saattaa näyttäytyä omaperäisissä ideoissa. Kaikki eivät kuitenkaan ole taiteilijoita. Taide mielletään länsimaisessa kulttuurissa sosiaalisena instituutiona, joka määrittelee kulloinkin sen mitä taide on. Instituutioon kuuluu erilaisia toimijoita, jotka ovat alojensa asiantuntijoita. Tämä taidemaailma on ankara. Se tekee tiukkoja rajoja taiteen suhteen esimerkiksi millainen taide on hyväksyttävää ja millaista taidetta virallisesti tuetaan ja laitetaan esille. (Kantokorpi 2011, 8.)

Jokainen ihminen osaa tehdä taidetta, jos hänelle annetaan siihen mahdollisuus. Tämä ajatus perustuu siihen, että jokainen joka saa kynästä jäljen paperille osaa piirtää ja jokainen joka saa soittimesta äänen, osaa soittaa. Jokainen joka pystyy kuuntelemaan musiikkia, voi siirtää musiikkiin omia tunteita. Henkilö joka voi liikkua, osaa liikkua luovasti. Tärkeää näissä kaikissa on ihmisen halu tehdä asioita ja uskallus tehdä. Monesti ihmiset pelkäävät heittäytyä, koska he luulevat joutuvansa naurunalaisiksi. Siksi taidelähtöisiä menetelmiä käyttäessä on tärkeää muistaa, että päätarkoituksena ei ole tehdä taidetta, kirjallisuutta tai musiikkia vaan ilmaista itseään luovasti ja spontaanisti. On syytä unohtaa itsekritiikki ja keskittyä luomiseen. Kaikki mitä yksilö tekee, on yksilöä itseään varten. (Ahonen 1994, 14.)

Suomessa puhutaan myös ITE-taiteesta eli Itse Tehty Elämä taiteesta. Tätä taidetta ovat tehneet monenlaiset ihmiset. Nämä ihmiset eivät ole mukana taide-elämässä, vaan he tekevät taidetta omaksi huvikseen. ITE-taide on kekseliästä, humoristista ja estotonta. (Itkonen 2008, 10.) Parhaimmillaan taidelähtöisillä menetelmillä vahvistetaan itsetuntoa ja voimautetaan yksilöä. Taide voi olla esimerkiksi minäkuvan rakentaja. Minäkuva pitää sisällään kehonkuvan, itseluottamuksen, itsevarmuuden, itsetunnon ja itsensä arvostamisen. Hyvä itsetunto kumpuaa itsekunnioituksesta, itseluottamuksesta ja tarkoituksellisesta koetusta elämästä. Hyvän itsetunnon omaava henkilö hyväksyy omat ja toisten voimavarat, heikkoudet ja erityislahjat. (Ahonen 1994, 63;106.) Kaikki vaikuttaa siis kaikkeen, myös taide eikä sen vaikutusta pidä siksi vähätellä. Taidelähtöisiä menetelmiä käyttäessä on hyvä muistaa, että työskentelyt pysyvät tarpeeksi keveinä eikä sillä tavoitella taideterapiaa, koska silloin vetäjänä täytyy olla koulutettu terapeutti.

4.1 Taide yksilön vahvistajana

Taidetoiminnan avulla voidaan tehdä ennaltaehkäisevää ja korjaavaa työtä. Sillä voidaan muun muassa ehkäistä kehitysvammaisten mielenterveysongelmia ja korjata niistä syntyneitä vaurioita. Taide voi merkitä kehitysvammaiselle psyykkisen minän rakentajaa sekä itsetunnon lisääjää. Se voi olla myös konkreettinen kommunikointikeino, jolloin kehitysvammaisen viestii itseään ympäristölle ja toiset ihmiset kommunikoivat hänelle takaisin. Aina ei kaikilla kehitysvammaisilla ole verbaalista kieltä, vaikka heillä olisi paljon asiaa. Lisäksi haasteena saattaa olla alhainen ymmärryksen taso sekä tunne-elämän häiriöt. Nämä voivat aiheuttaa erilaisia ongelmia yksilölle sekä ympäristölle. Kommunikaatiokeinojen puuttuminen saattaa lisätä aggressiivisuutta sekä mielenterveysongelmia. Jokaisella on kuitenkin tunteita ja niitä on päästävä purkamaan. Jos tunteita ei pääse purkamaan, voivat seuraukset olla valtaiset. Tunteiden ilmaisemisen lisäksi taide auttaa kehitysvammaista oppimaan ymmärtämään omia tunteita ja ilmaisemaan niitä turvallisella tavalla. Taiteen tekemisen avulla keskittymiskyky, pitkäjänteisyys sekä sosiaaliset taidot kehittyvät. Lisäksi aistien toimintakyky lisääntyy ja niiden käyttö aktivoituu. (Ahonen 1994, 98.)

Kehitysvammaisten tekemä taide ei tarvitse sääliä eikä erityistä ymmärrystä, vaan on hyvä muistaa, että hyvä taide on hyvää taidetta. Kehitysvammaisten taiteella ei ole yhteisiä ominaisuuksia tai tuntomerkkejä. Taiteilija on usein vapaa taiteilemisen säännöistä kuten sommittelun periaatteista, värienkäytön teorioista sekä piirustuksen periaatteista. Taitelija on vapaa tekemään omanlaista taidetta ilman rajoja. Hän ei mieti miten taidetta tehdään ”oikein”. Usein he kuvaavat väreillä sellaista mille ei löydy sanoja. Taiteen tekeminen kasvattaa myös herkkyyttä. Kun keskittyy toisten taideteoksien katsomiseen, voi oppia ymmärtämään toista paremmin. Oli taiteen tekijä kehitysvammaisen tai ei-kehitysvammaisen, on tärkeää, että taide vaikuttaa katsojaan ja itse taide on pääasiana. (Itkonen 2008 10;13;16.)

4.2 Puhetta korvaava ja tukeva kommunikointi

Kehitysvammaisuuteen liittyy yleensä puheen kehityksen viivästymää ja erityisvaikeuksia. Yksilölliset erot ovat suuria. Tällöin tarvitaan vaihtoehtoisia kommunikointivälineitä, jotka tukevat puheen kehitystä ja korvaavat puheen. Lähes jokainen oppii ilmaisemaan itseään elein, ilmein, ääntelyin tai toiminnalla. Käytettävän kommunikaatiovälineen tulee kehittää ymmärtämistä sekä ilmaisemista, riippumatta siitä onko yksilöllä koskaan sanallisen kommunikaation kehittymiselle edellytyksiä. Kommunikoinnin harjoittelu vaihtoehtoisella kommunikaatiovälineellä on arki-elämässä selviytymisen avuksi. Tavoitteena on, että yksilö oppii tunnistamaan omia tunteita ja löytämään niille sopivat ilmaisut. Kommunikaatiotaitojen opettamisessa on lisäksi tavoitteena tukea sisäisen kielen kehittymistä ja yksinkertaisten symbolien ymmärtämistä. (Kaski, Manninen & Pihko 2009, 195–196.)

ACC- menetelmiksi kutsutaan kaikkea puhetta tukevaa ja korvaavaa kommunikointia. AAC- menetelmiä on monenlaisia. AAC- menetelmät jaetaan kolmeen eri pääryhmään, jotka ovat manuaaliset, graafiset sekä kosketeltavat ja tunnusteltavat merkit. Graafisten symbolien tyyppi, määrä ja käyttötapa valikoituvat henkilöiden kognitiivisten taitojen, hahmottamis- ja osoittamiskyvyn mukaan. Kuvat ovat hyvä apuväline, koska ne ovat helposti hahmotettavissa ja niiden palauttaminen muistiin on helppoa. Kuvat kuuluvat puhetta tukevaan kommunikointiin, joita käytetään puheilmaisun rinnalla. Kuvien tarkoitus on edistää ja täydentää puheilmaisua. (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 132–133.)

Taidetuokioissa käytetyt kuva hymiöt kuuluvat graafisiin symboleihin ja niitä käytettiin hahmottamaan ja selkeyttämään palautekaavakkeen vastausvaihtoehtoja. Kuvia oli kolmenlaisia. LIITE 1: Arvioinnissa käytettävä palautekaavake.

5 TAIDELÄHTÖINEN LOPPUKOE ERITYISRIPPILEIRILLÄ

Ensimmäinen palaveri pidettiin rovastikunnan kehitysvammaisten leiriin ja opinnäytetyöhöni liittyen loppukesästä 2013. Paikalla olivat lisäksi työntekijöitä rovastikunnan seurakunnasta, joka oli vastuuvuorossa rovastikunnallisesta kehitysvammaisten leiristä. Nämä työntekijät olivat lapsityönohjaaja ja pappi, joka oli vastuussa käytännön järjestelyistä leirin asioissa järjestävän seurakunnan puolesta. Lisäksi paikalla oli erään seurakuntayhtymän kehitysvammaistyönpastori, joka toimi leirillä pappina. Palaverissa käytiin läpi leirin aikataulutus, vastuujao, potentiaaliset leiriläiset, leirin kokoonpano työntekijätiimin osalta sekä leirikeskukseen liittyviä asioita. Palaverin lopuksi keskusteltiin opinnäytetyöstäni ja sen toteutuksesta. Rippikoululeirin vastuujaoista sovittiin, että kehitysvammaisten pappi hoitaa ilmoittautumiskaavakkeet leirille kyseisen rovastikunnan peruskouluihin. Hänen vastuullaan oli suunnitella myös leiriohjelmatarjonta oppitunteineen etukäteisviikonlopulle sekä varsinaiselle leirijaksolle. Oppituntien vastuujaoista sovittiin, että jokainen pitäisi leirillä oppitunteja. Minun osaltani oppitunnit liittyivät opinnäytetyöhöni ja siinä käsiteltäviin asioihin. Taidetuokioiden pääteemat muokkautuivat oppituntien teemojen mukaan, koska tarkoituksena oli kerrata oppitunneilla opittuja asioita. Teemoina taidetuokioissa olivat Jumalan luomistyö, Jeesuksen syntymä ja Jeesuksen ristikuolema ja ylösnousemus. Teemat nousivat rippikoulun opetussuunnitelmasta. Teemat pohdittiin yhdessä kehitysvammaistyön pasturin kanssa.

Tähän rovastikuntaan, jonka kehitysvammaisten leiri oli kyseessä, kuuluu neljä pientä seurakuntaa. Osallistujat leirille koottiin näistä seurakunnista. Jokaisessa seurakunnassa oli määrätty työntekijä, joka keräsi yhteystiedot potentiaalisista leiriläisistä. Yhteistiedot toimitettiin leiriä järjestävän seurakunnan työntekijälle. Leiriläiset valikoituivat syksyn 2013 aikana, kun leiri -ilmoittautumiskaavakkeet oli lähetetty peruskouluille. Tämän jälkeen hakemukset käytiin läpi työntekijätiimissä. Rippikouluun valittiin kahdeksan leiriläistä, joiden luokse

tehtiin kotikäyntejä kevään 2014 aikana. Kotikäynneillä tutustuttiin leiriläisiin ja kartoitettiin heidän taitotasoaan.

5.1 Palautekaavake

Opinnäytetyöni oli kehittämistyö, joten työstä kerättiin palaute, jolla arvioitiin työskentelyvälineen toimivuutta ja kartoitettiin rippikoululaisen oppimista. Arviointi tapahtui suullisesti sekä palautekyselyllä, jossa apuna käytettiin hymynaamoja, joita oli kolme eri vaihtoehtoa. Ensimmäinen hymynaama kuvasi vastausta kyllä, toinen hymynaama en osaa sanoa ja viimeinen kuvasi vastausta ei. Osallistujat vastasivat yksilöllisesti ohjaajan avustuksella neljään kysymykseen taidetuokion jälkeen värittämällä sopivan hymynaaman kuvan ennen seuraavaa taidetuokiota. Taidetuokioilla käytettiin samaa palautekaavakekyselyä. (Liite 1: Arvioinnissa käytettävä palautekaavake) Taidetuokion toteutukseen sekä palautekyselyn täyttämiseen oli varattu aikaa yhteensä 45 minuuttia tuokiota kohden. Kaavakkeen neljännen kysymyksen kohdalla tyhjään kohtaan kirjoitettiin etukäteen taidetuokion teema pelastushistorian mukaisesti. Esimerkiksi taidetuokio 1 teema oli Jumalan luomistyö. Muiden ohjaajien, isosten ja avustajien kanssa käytiin vapaamuotoinen palautekeskustelu taidetuokioiden jälkeen suullisesti. Palautekaavake kerättiin rippikoululaisilta ja mahdolliset sanalliset kommentit kirjattiin ylös anonyymisti. Ne analysoitiin myöhemmin hymynaamojen taulukoinnin yhteydessä. Lisäksi taidetuokioiden aikana havainnoitiin leiriläisten yleistunnelmaa taidetuokioilla sekä yleistä suoritusta. LIITE 1: Arvioinnissa käytettävä palautekaavake.

Hymiöt ovat valikoituneet taidetuokioiden arviointikaavakkeen apuvälineeksi, koska ne auttavat kehitysvammaisia rippikoululaisia tunnistamaan omia tunteita sekä auttamaan tunteiden ilmaisussa. Symbolihymiöt tukevat kommunikaatitaitoja, kehittävät sisäistä kieltä sekä opettavat ymmärtämään yksinkertaisia symboleita ja niiden merkityksiä. Symbolihymiöt auttavat lisäksi hahmottamaan kysymyksien vastauksia. Palautearviointissa käytetään symbolihymiöiden lisäksi puhetta pääasiallisena kommunikaatiovälineenä hymiöiden tukiessa puhetta. Vastaus kysymykseen merkitään värittämällä sopiva

hymiö. Tässä harjoitellaan samalla hienomotorisia taitoja kuten kynäotetta sekä viivojen sisäpuolelle värittämistä.

5.2 Taidetuokioiden käytännön toteutus

Opinnäytetyön toiminnallinen toteutus tapahtui kesällä 2014 leirin intensiivijaksolla, joka kesti viisi päivää. Rippikoulu oli leirimuotoinen. Käytettäviä menetelmiä olivat taidelähtöiset menetelmät sekä toiminnalliset menetelmät. Jokaiselle päivälle oli varattu aikaa toteuttaa taidetuokio rippikoulun varsinaisten oppituntien jälkeen. Taidetuokioissa käsiteltiin edellisen päivän oppituntien aihetta poikkeuksena ensimmäisen leiripäivän taidetuokio, jolloin luomisteemaa käsiteltiin koko päivä. Taidetuokioita oli yhteensä kolme kappaletta, koska ajallisesti tuokioiden toteutukseen meni paljon aikaa. Lisäksi kohderyhmän keskittymiskyvyn kannalta oli tärkeää pitää tuokioiden pituus lyhyenä. Aikaa yhteen taidetuokioon kului keskimäärin 60 minuuttia, vaikka aikaa oli arvioitu käytettävän yhteen taidetuokioon 45 minuuttia. Taidetuokiot suoritettiin koko rippikouluryhmänä avustajien ja isosten toimiessa avustavassa roolissa tarvittaessa. Alkupalaverissa päätettiin, että taidetuokiot suoritetaan yhtenä rippikouluryhmänä. Työntekijät, isokset sekä avustajat saivat perehdytyksen ennen taidetuokioiden alkua taidetuokioiden sisällöstä, palautekaavakkeesta sekä henkilökohtaisista avustustehtävistä. Taidetuokioiden tarkoituksena oli arvioida, kuinka paljon tietoa oppitunnilla oli omaksuttu sekä kerrata edellisten oppitunneilla käsiteltyjä asioita ikään kuin kyseessä olisi ollut rippikoulun perinteinen loppukoe. Nyt loppukoe oli sovelletussa muodossa useammassa erässä. Sovellettua loppukoetta ei arvioitu, koska se ei olisi ollut tarkoituksenmukaista. Jokaisen taidetuokion jälkeen täytettiin palautekaavake, joka oli samanlainen kaikissa tuokioissa lukuun ottamatta neljättä kysymystä, joka vaihtui taidetuokion teeman mukaisesti. Työntekijöiden, isosten ja avustajien kanssa käytiin erillinen palautekeskustelu suullisesti tuokioiden jälkeen.

Teemat taidetuokioille muotoutuivat leirin opetettavien asioiden pohjalta. Leiriä suunniteltaessa oli huomioitu Rippikoulusuunnitelma 2001 asettamat tavoitteet rippikoululle. Teemoiksi valittiin oleellisimmat pelastushistorian tapahtumat. Nämä teemat olivat Jumalan luomistyö, Jeesuksen syntymä sekä Jeesuksen ristikuolema ja ylösnousemus. Käytettävät taidemateriaalit valikoituivat taidetuokioille niiden helpon käsiteltävyyden ja muokkautuvuuden mukaan. Materiaaleja valittaessa otettiin huomioon eri aistit ja niiden aktivoiminen. Lisäksi oli huomioitava leirin budjetti, johon materiaalikustannukset sisältyivät.

Ensimmäinen taidetuokio käsitteli Jumalan luomistyötä. Taidetuokiassa luettiin aluksi Jumalan luomistyöstä kertova Raamatun kohta, jonka jälkeen lähdettiin tekemään taidetta. Materiaalina olivat vesivärit sekä vahaliidut. Jokainen rippikoululainen piirsi paperille vahaliiduilla Jumalan luomia asioita Raamatun kohdan perusteella. Lopuksi maalattiin vesiväreillä vahaliidun päälle. Toisen taidetuokioiden sisältö koski Jeesuksen syntymää. Edellisen taidetuokion tapaan luettiin Raamatun kohta Jeesuksen syntymästä, jonka jälkeen alettiin savesta muotoilla tallissa olevia eläimiä, johon Jeesus syntyi. Kolmas taidetuokio käsitteli Jeesuksen ristikuolemaa ja ylösnousemusta. Aluksi luettiin Raamatun kohta teemasta, jonka jälkeen tehtiin painotyönä teemaan liittyviä kuvia. Ensimmäiseen painotyöhön tuli piirros rististä, johon Jeesus naulittiin. Toiseen painotyöhön tuli kuva taivaasta. Vedoksia tehtiin eri väreillä Japanin paperille, joka on erityisesti tarkoitettu painotöiden tekemiseen. LIITE 2: Taidetuokioiden ohjeistukset.

Työskentelyt lähtivät joutuisasti käyntiin selkeään työnjaon suhteen. Jokaisella avustajalla ja isosella oli oma/omat avustettavat. He siis hoitivat pääsääntöisesti avustamisen. Itse kiertelin havainnoimassa ja auttamassa osallistujia tarpeen mukaan. Yleistunnelma taidetuokioissa oli positiivinen ja innostunut. Taidetuokiot olivat muuhun leirinojelmaan verrattuna erilaiset ja tästä johtuen ne olivat odotettuja osallistujien keskuudessa. Ryhmäytys oli selkeästi onnistunut tämän ryhmän kohdalla hyvin. Ilmapiiri oli kannustava toisia kohtaan. Jokainen oli selkeästi myös aikaisemmin tehnyt aikaisemmin taidetta, koska ideoita alkoi syntyä helposti. Yksilöiden taitotasoerot eivät tulleet merkittävässä roolissa esille taidetuokioissa, vaan kaikki olivat taidetta tehdessä samalla

viivalla. Lisäksi osallistujista huomasit heidän rentoutumisensa taidetuokioiden edetessä. Ilmassa oli enemmän naurua ja puhetta. Kokonaisuudessaan taidetuokiot olivat onnistuneita kaikkien osallistujien näkökulmasta.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Käytännön toteutus meni suunnitelmien mukaisesti lukuun ottamatta alkuperäistä arviota taidetuokion kestosta, joka osoittautui liian lyhyeksi. Kaikki kahdeksan leiriläistä osallistuivat kaikkiin taidetuokioihin osana rippikoulun opetustuokioita. Leiriläiset olivat tasoltaan hyvin erilaisia, mutta kaikki suoriutuivat taidetuokiosta joko avustuksella tai ilman. Avustamisen määrää ei suunniteltu taidetuokiokohtaisesti, vaan leiriläisen yksilöllisen tarpeen mukaan. Sanallisen kannustamisen merkitys oli tässä ryhmässä tärkeää, niin kuin usein erityisryhmissä. Ohjaustilanteessa on kiinnitettävä puheen selkokieliisyyteen ja hitaasti puhumiseen. Tarvittaessa ohjaaja toistaa sanomansa ryhmästä riippuen. Tärkeää on myös olla läsnä ohjaustilanteessa ja valmistautua olemaan kärsivällinen. Käytettävät materiaalit osoittautuivat onnistuneiksi valinnoiksi, koska ne olivat helposti käsiteltäviä ja niitä käytettäessä saatiin eri aistiärsykeitä esimerkiksi tuntoaisti saven muovaamisesta. Lisäksi ne olivat edullisia. Käytettävät havaintomateriaalit taidetuokioiden yhteydessä kuten seimiasetelma olivat tarpeellisia ja hyödyllisiä, koska se konkretisoivat käsiteltävää asiaa. Tämä huomattiin siinä vaiheessa, kun ensimmäisestä tuokiosta unohtuivat pienet eläimet, jotka kuvasivat Jumalan luomistyötä ja kun taas seuraavissa tuokiossa olivat mukana havainnollistava seimiasetelma sekä kolme ristiä ja kivi.

Kokonaisuudessaan nämä kolme taidetuokiota täyttivät niille asetetut tavoitteet. Ne vastasivat kohderyhmän tarpeita ja huomioivat yksilöiden erot. Taidetuokioiden tavoitteena oli kerrata oppitunnilla käytyjä asioita ja samalla voimauttaa rippikoululaista, sekä kehittää motorisia taitoja ja omatoimisuutta. Käydyissä suullisissa vuorovaikutustilanteissa tuli kertaavia elementtejä niin leiriläisten kuin ohjaajan suusta. Taidetuokiot jäivät selkeästi myös mieleen leiriläisille, koska myöhemmin taidetuokioita muisteltiin vielä leirin muissa hetkissä. Tunnekokemus oli selkeästi ollut mieluinen. Lisäksi valtaosa leiriläisistä nautti taiteen tekemisestä, koska monet keskittyivät tekemiseen

huolellisesti ja antaumuksella. Ohjaajan näkökulmasta ei ollut havaittavissa osallistujissa tylsistymisen merkkejä. Jokainen teki oman taitotasonsa mukaisesti taidetta. Yleistunnelma taidetuokioissa oli positiivinen ja kannustava. Lisäksi kaikissa kolmessa taidetuokiassa nähtiin paljon hymyjä. Lisäksi tuokioiden aikana kuultiin paljon naurua. Eräs leiriläinen kertoi toisen taidetuokio jälkeen, että saven hakkaaminen pöytään oli parasta. Kolmannessa taidetuokiassa, jossa tehtiin painotöitä eri väreillä, ihmetystä aiheutti painaminen. Alustalle piirretty työ painautui Japanin paperiin kuin taiottuna ja lisäksi peilikuvana. Tätä ihmeteltiin jokaisen painotyön kanssa erikseen. Lisäksi maalien valitseminen oli monelle mieluista, koska sai käyttää itselleen mielekkäitä värejä. Mielestäni taidetuokioiden tavoitteet täyttyivät kiitettävästi ottaen huomioon tämän ryhmän taitotaso erot. Palautteiden perusteella voidaan päätellä, että taidelähtöiset ja toiminnalliset menetelmät ovat toimiva tapa opettaa rippikoulussa käytyjä asioita asian sisäistämisen ja oppimisen kannalta rippikoululaisen näkökulmasta. Mielestäni kaikkien kolmen taidetuokioiden toteutukset olivat toimivia kohderyhmälle.

Korjausehdotuksia taidetuokioihin tuli muutamia ohjaajien, avustajien ja isosten kanssa käydyssä palautekeskustelussa jokaisen taidetuokion jälkeen. Ensimmäisen taidetuokion kohdalla todettiin, että pienempi paperi koko olisi parempi. Todettiin, että A3 olisi käytännöllisempi paperikoko kuin A2. Tämä siksi että rippikoululaisen keskittyminen pysyy yllä pienemmällä paperikoolla. Lisäksi käytännössä olisi parempi, kun käytettäisiin mahdollisimman isokokoisia pensseleitä, jotka helpottaisivat paperin maalaamista vahaliitujen päälle. Lisäksi ryhmästä riippuen voisi tehtävänantoa tarkentaa, esimerkiksi maalatkaa Jumalan luomia kukkasia, puita ja niin edelleen. Toisesta ja kolmannesta taidetuokiosta ei tullut korjaavia palaute-ehdotuksia. Pohdittiin sitä, että taidetuokiot olisi voitu vaihtoehtoisesti pitää myös leirin viimeisenä päivänä kaikki taidetuokiot peräkkäin tai jaksotetusti viimeisen päivän aikana. Lisäksi taidetuokioita voi käyttää myös oppitunteina rippikoulussa asian opettamiseen. Rippikoululaisten täyttämistä palautekaavakkeiden perusteella taidetuokioiden sisältöä ei ole tarpeen muuttaa. Jatkokehittämisideaksi muovautui lisätaidetuokioiden kehittäminen jokaiselle leiripäivälle pelastushistorian

teemojen mukaisesti. Lisäteemoja voisi esimerkiksi olla syntiinlankeemus, Pyhän Hengen vuodatus sekä seurakunnan synty.

6.1 Palautekaavakkeen arviointia

Taidetuokioiden palautteista tehtiin kuviot, joilla havainnoidaan saatuja tuloksia. LIITE 3: Taidetuokioiden kuviot. Palautteiden keräämiseen käytettiin hymiöitä apuna havainnollistamaan eri vastausvaihtoehtoja. Vastausvaihtoehtoja oli kolme: kyllä, en osaa sanoa ja ei. Kysymykset olivat seuraavanlaiset:

1. Piditkö taidetuokiosta?
2. Oliko taidetuokio liian vaikea?
3. Oliko taidetuokio liian helppo?
4. Muistatko aikaisemmin tällä viikolla kuullesi rippikoulussa Jumalan luomistyöstä/ Jeesuksen syntymästä/ Jeesuksen ristikuolemasta ja ylösnousemuksesta?

Palautekaavakkeessa kysymykset 1–3 olivat samoja jokaisessa taidetuokio palautekaavakkeessa ja kysymys 4 kohdalla teema muuttui taidetuokion teeman mukaisesti.

Palautekaavakkeesta yritettiin tehdä mahdollisimman selkeä ja ymmärrettävä rippikoululaisen näkökulmasta katsottuna. Osa rippikoululaisista täytti palautekaavakkeen ilman ohjaajan tukea ja toiset tarvitsivat pääsääntöisesti ainoastaan lukuapua. Nämä henkilöt jotka tarvitsivat lukuapua, värittivät itse hymynaaman kuvan ohjaajan lukiessa ainoastaan kysymykset ja niiden vaihtoehdot. Kysymys kolmosessa käsite liian helppo tuotti muutamalle rippikoululaiselle vaikeuksia ymmärtää ilman ohjaajan selitysapua. Mielestäni palautekaavakkeen kysymykset olivat lähtökohtaisesti toimivia. Palautekaavakkeen kysymykset vastasivat haluttuihin asioihin kuten työvälineen kehittämistarpeisiin sekä rippikoululaisen oppimiseen rippikoulussa. Oppimiseen liittyviä kysymyksiä olisi voinut olla mahdollisesti yksi lisää. Nyt palautekaavakkeessa keskityttiin pääsääntöisesti työvälineen kehittämiseen. Johtopäätöksenä voidaan tulkita, että enemmistö leiriläisistä on pitänyt kaikista

kolmesta taidetuokiosta. Johtopäätöksestä voi tehdä päätelmän, että tekeminen oli mielekästä leiriläisen näkökulmasta. Kysymys kahden kohdalla syntyi monenlaisia vastauksia kysymys yhteen verrattuna, mutta valtaosa rippikoululaisista vastasi, ettei taidetuokio ollut liian vaikea. Erilaiset vastakset johtuivat luultavasti yksilöiden henkilökohtaisista taitotasosta. Toiset leiriläiset pitivät tarkasta työskentelystä ja jaksoivat keskittyä tekemiseen, kun taas toisilla leiriläisillä oli vaikea keskittyä taidetuokion tekemiseen pitkäksi aikaa, jolloin tekeminen saatettiin kokea vaikeana. Kysymys kolmessa saatiin pääsääntöisesti kyllä vastauksia. Muutama ei vastaus sekä en osaa sanoa vastaus kertoo mahdollisesti rippikoululaisten henkilökohtaisista taitotasoeroista. Rippikouluryhmäläiset olivat taitotasoltaan hyvin eritasoisia. Kaikilla pysyi kuitenkin kynä, pensseli ja tela kädessä ilman ohjaajan tukea. Henkilökohtaista avustustyötä tarvitsi muutama leiriläisistä koko ajan muiden toimiessa vähemmällä tuella. Kysymys neljän kohdalla pyrittiin kartoittamaan kuinka paljon rippikoulussa on omaksuttu oppitunneilla käytyjä asioita. Tulos yllätti positiivisesti, koska valtaosa vastasi muistaneensa kuulleensa rippikoulun aikana kyseisestä teemasta. Muutama vastasi, ettei ole kuullut kyseisestä teemasta, joka ei ollut yllättävää, koska rippikoulussa käytiin läpi paljon kristinuskoon liittyviä asioita. Opetus rippikoulussa perustui edellisen oppitunnin asioiden kertaamiseen uuden opetettavan asia ohella.

6.2 Pohdinta

Tämän kehittämishankkeen huomiona voin todeta, että rippikoulu kuuluu kaikille jotka sen haluavat käydä. Toteutumismuodolla ei ole mitään väliä, vaan tärkeintä on saada osallistua rippikouluun. Tunnekokemus ratkaisee. Valtaosa suomalaisista 15-vuotiaista käy rippikoulun, joten on yhdenvertaisuuskysymys saada osallistua rippikouluun halutessaan. Jokainen haluaa kuulua joukkoon tavalla tai toisella. Se että kehitysvammainen nuori saa käydä rippikoulun, tuo hänet samaan asemaan muiden nuorten kanssa. He saavat samat oikeudet

toimia kummina ja mennä naimisiin kirkossa. Heistä ei kukaan tässä tapauksessa poikkea muista nuorista, vaan he ovat yhdenvertaisia. Ohjaajan roolissa koin samankaltaisia tuntemuksia kuin osallistujat, vaikka keskityin ohjaamiseen taidetuokioissa. Tunnekokemus oli antoisa ja mielekäs, johon liittyi voimakkaasti ammatillinen kasvu. Taidetuokioiden onnistuessa ohjaajana koin pystyväni ja osaavani mihin vain tulevaisuudessa työelämässä. Voimauttavan tunnekokemuksen sain erityisesti siitä, kun pitkän uran tehnyt työkollegani kysyi, saako hän jatkossa käyttää taidetuokioiden ideoita rippikouluissaan. Tämä merkitsi minulle henkilökohtaista onnistumista taidetuokioiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Kokonaisuudessaan olen oppinut opinnäytetyö prosessissa paljon itsestäni ja vahvistanut ammatillisuuttani.

Erityisrippikoulu mahdollisuus ei poista epätasa-arvoista yhteiskuntaa, mutta se on askel kohti tasa-arvoisempaa yhteiskuntaa. Sovellettu rippikoulun loppukoe on askel kohti yhdenvertaisempaa rippikoulukokemusta, joka on tärkeää yksilöiden kokemuksen kannalta. Myös vanhempien ja huoltajien kannalta on merkityksellistä, että heidän erityinen nuorensa saa käydä rippikoulun. Heidän nuorensa on nuori vammasta huolimatta ja on tärkeää, että niinkin merkityksellinen etappi elämässä kuin rippikoulu tulee suoritettua. Erityisnuoren konfirmointi on muistutuksena meille kaikille siitä, että jokainen pystyy ja osaa kun tarjotaan sopivat puitteet ja tuki. Tärkeää on myös muistaa, että Jumalan silmissä olemme kauniita ja arvokkaita. Jumala ei tee virheitä luodessaan. Olimme sitten terveitä tai kehitysvammaisia olemme juuri hyviä sellaisena kuin olemme. Jumalan silmissä olemme samalla viivalla.

LÄHTEET

Ahonen, Heidi 1994. Löytöretki itseen. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Autio, Marko 2007. Autististen nuoret rippikouluun Espoossa. *Autismi* 3/2007, 22–23.

Elämä-usko-rukous. Rippikoulusuunnitelma 2001 Helsinki: Kirkkohallituksen julkaisuja 2001:10.

Itkonen, Satu 2008. Mikä mahtava mörkö! Poimintoja kehitysvammaisten taiteesta. Hämeenlinna: Kirjapaja.

Innanen, Tapani, Niemelä, Kati & Porkka, Jouko 2010. Confirmation work in Finland. Teoksessa Fredrich Schweitzer, Wolfgang Ilg & Henrik Simojoki (toim.) *Confirmation work in Europe. Empirical Results, Experiences and Challenges. A Comparative Study in Seven Countries.* Cöttingen: Huberto & Co. 139–161.

Jussila, Jarmo; Oinonen, Mikko; Unkuri, Juhana & Vatanen, Osmo (toim.) 2004. *Aamenesta Öylättiin. Kirkon ja uskon sanakirja.* Helsinki: Kirjapaja

Kajetski, Tilly & Salminen, Minna 2009. Matikasta moneksi. Toiminnallista matematiikkaa varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Lasten keskus oy.

Kantokorpi, Otso 2011. Kehitysvammaiset, luovuus, taide ja säännöt. Teoksessa *Löytöjä. Kehitysvammaisten taiteen suomalainen hakuteos.* Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy, 8–10.

Kirkko kaikille -vammaispoliittinen ohjelma 2003. Viitattu 28.3.2014
<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content5CF68B>

- Kuusi, Riitta 2006. Erillään ja yhdessä. Teoksessa Riitta Kuusi & Jouko Porkka (toim.) Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Helsinki: Kirkkohallituksen julkaisuja 2006:2, 7–19.
- Malm, Marita; Matero, Marja; Repo, Marjo & Talvela, Eeva-Liisa 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Helsinki: WSOY.
- Piispanen, Irja 2014. Kehitysvammaistyön pastori, Lahden seurakuntayhtymä. Lahti. Sähköpostiviesti 23.9. Vastaanottaja Kati Lehmuskanta. Tuloste tekijän hallussa.
- Pruuki, Lassi 2010. Rippikoulun pikkujättiläinen. Helsinki: LK-kirjat.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Hiippakunnat ja piispat i.a. Viitattu 22.12.2013
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/717BB4753ACFFC7CC2256FEA003A2A73?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Rippikoulu ja isoset i.a. Viitattu 21.09.2014
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/988645155570A7D2C2256FEA0037040C?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Seurakunnat i.a. Viitattu 21.09.2014
<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/9C9A51590FC8D085C2256FEA003A186E?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Aamenesta öylättiin i.a. Viitattu 26.12.2013 <http://www.evl2.fi/sanasto/index.php/Pelastushistoria>
- Virta, Kalle & Ylä-Jussila, Sanna 2006. Etappeja matkalla Teoksessa Riitta Kuusi & Jouko Porkka (toim.) Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Kirkkohallituksen julkaisuja 2006:2, Helsinki: Kirkkohallituksen monistamo , 115–129.
- Vehmas, Simo 2005. Vammaisuus. Johdatus historiaan, teoriaan ja etiikkaan. Helsinki: Gaudeamus kirja.

Ylä-Jussila, Sanna 2006. Tutkittu juttu. Teoksessa Riitta Kuusi & Jouko Porkka (toim.) Yhtä paljon kaikille ei ole yhtä paljon kaikille. Helsinki: Kirkkohallituksen julkaisuja 2006:2,20–100.

LIITE 1: Arvioinnissa käytettävä palautekaavake

Väritä sopiva naaman kuva, joka kuvaa taidetuokiota.

1. Piditkö taidetuokiosta?

① 😊 Kyllä ② 😐 En osaa sanoa ③ ☹️ Ei

2. Oliko taidetuokio liian vaikea?

① ☹️ Kyllä ② 😐 En osaa sanoa ③ 😊 Ei

3. Oliko taidetuokio liian helppo?

① 😊 Kyllä ② 😐 En osaa sanoa ③ ☹️ Ei

4. Muistatko aikaisemmin tällä viikolla kuulleesi rippikoulussa _____?

① 😊 Kyllä ② 😐 En osaa sanoa ③ ☹️ Ei

LIITE 2: Taidetuokioiden ohjeistukset

Taidetuokio 1: Jumalan luomistyö

Luetaan Lasten Raamatusta luomiskertomuksen tai Selkoraamatusta vastaavan tekstin. Tarvittaessa luetaan toiseen kertaan, jotta kertomus on osallistujien mielessä. Tämän jälkeen yhdessä keskustellaan siitä, että mitä kaikkea kertomuksessa tapahtui. Vetäjällä voi olla mukana havainnollistavia esineitä kuten pieniä eläimiä. Keskustelun jälkeen rippikoululaiset värittävät vahaliiduilla yksityiskohtia luomiskertomuksesta vesiväripaperille. Kun yksityiskohdat on tehty, maalataan paperin valkoiset osat vesiväreillä käyttäen paljon vettä.

Tarvikkeita tähän tuokioon: Lasten Raamattu tai Selkokielineen Raamattu, vesivärit, isoja pensseleitä, vesiastiat, valkoista vesiväripaperia A2 sekä vahaliidut, jotka hylkivät vettä. Lisäksi havainnollistamiseen pieniä eläimiä.

Taidetuokio 2: Jeesuksen syntymä

Vetäjä lukee Lasten Raamatusta tai Selkoraamatusta Jeesuksen syntymästä kertovan kohdan. Keskustellaan yhdessä läpi osallistujien kanssa mitä kertomuksessa puhuttiin. Tämän jälkeen savesta muovailaan eläimiä, joita tallissa oli Jeesuksen synty hetkellä. Halutessaan voi tehdä lampaan vartalon ja liimata siihen jälkikäteen villaa turkiksi. Savityöt voi halutessaan maalata saveen kuivumisnopeudesta riippuen. Ennen kuin savea alkaa muovata, on sitä hakattava pöytään, jotta ilmakuplat häviävät. Havainnollistavana asiana voi olla seimiasetelma.

Tarvikkeita tähän tuokioon: Lasten Raamattu tai Selkokielineen Raamattu, itseksseen kuivuvaa savea, työstimisvälineitä kuten tikkuja, veitsiä, lusikoita, villaa, liimaa, pensseleitä sekä maaleja. Lisäksi havainnollistamiseen seimiasetelma.

Taidetuokio 3: Jeesuksen ristikuolema ja ylösnousemus

Vetäjä lukee Lasten Raamatusta tai Selkoraamatusta .kohdat Jeesuksen ristiinnaulitsemisesta sekä Jeesuksen hautaamisesta ja siitä kuinka hänen

hautansa oli tyhjä. Kertomus voidaan lukea tarvittaessa uudestaan. Vetäjä voi näyttää havainnollistamiseksi kolme puista ristiä ja muodostaa kivistä Jeesuksen haudan. Hän voi kertoa, että siihen aikaan haudat hakattiin kallioon ja haudan suulle vieritettiin kivi.

Tämän jälkeen rippikoululaisille annetaan kaksi alustaa, johon lyijykynällä kevyesti piirtäen luonnostellaan kolme ristiä. Alustat ovat materiaalia, johon lyijykynä painautuu. Toiselle alustalle luonnostellaan tyhjä hauta. Tämän jälkeen valitaan haluttu väri työhön, joka laitetaan kovalle maalialustalle, jossa sitten pientä maalaustelaa pyöritetään. Kun tela on sopivasti maalissa, levitetään maali telan avulla piirretyille risteille sekä tyhjää hautaa esitellävälle alustalle. Sitten otetaan valkoinen Japanin paperi, joka on suunniteltu erityisesti painotöitä varten ja se painetaan alustalle, jossa ristit ja tyhjä hauta ovat. Painovedoksia voi tehdä useamman ja eri väreillä. Tärkeää on pestä välissä välineet sekä alusta, jossa ristit ja tyhjä hauta ovat.

Tarvikkeita tähän rastiin: Lasten Raamattu, pieniä maalausteloja, kova alusta maaleille esimerkiksi pleksiä, kohopainoväriä, lyijykyniä, alustat johon työ tehdään Masterfoam sekä Japanin paperia. Lisäksi havainnollistamiseen kolme ristiä ja luonnon kiviä.

Käytettäviä kertomuksia taidetuokioissa sivunumeroineen: Lasten Raamattu 1996- Helsinki: Lasten Keskus Oy:

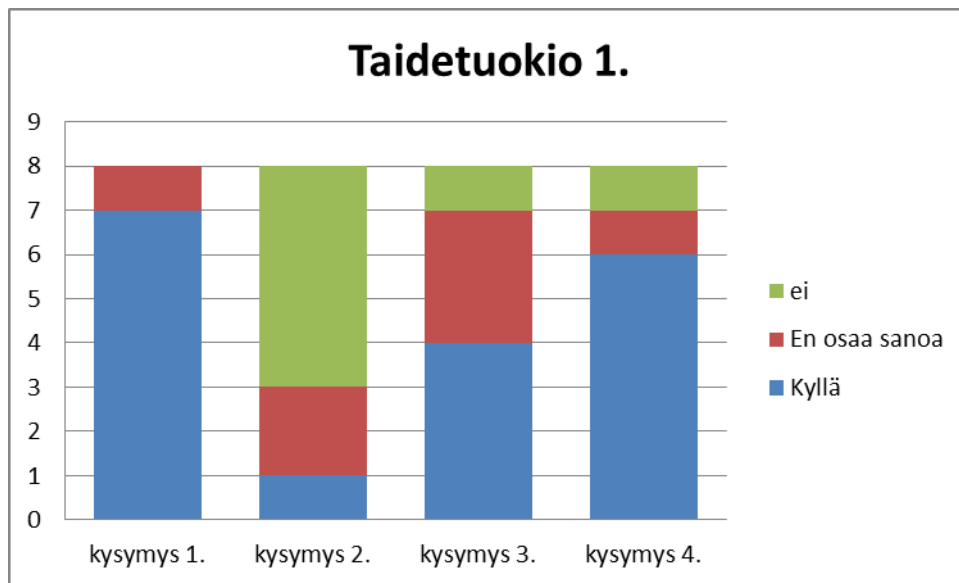
Rajala; Pertti 2012. Selkoraamattu. Helsinki: LK-kirjat.

Taidetuokio 1 Jumalan luomistyö: Lasten Raamattu sivulta 8–12 tai Selkokielen Raamattu 11–13

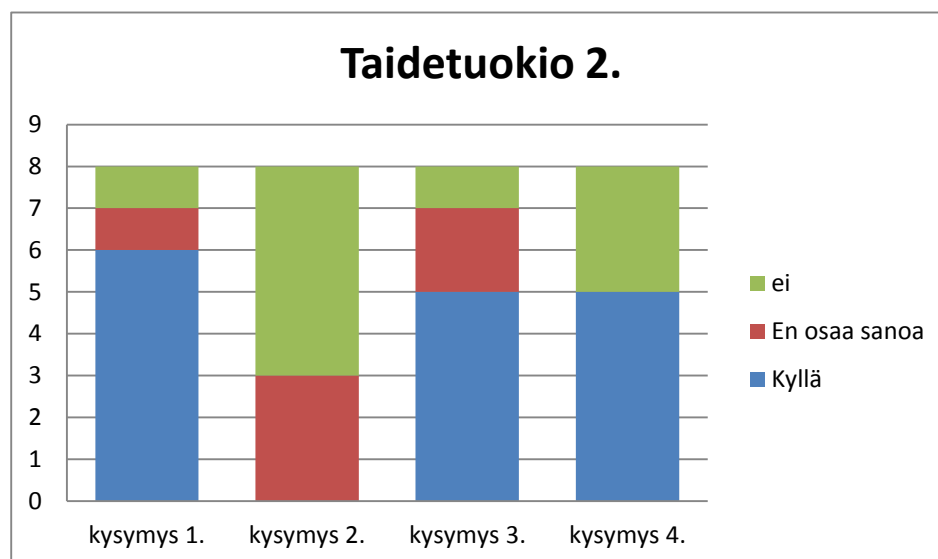
Taidetuokio 2 Jeesuksen syntymä: Lasten Raamattu sivulta 141–142 tai Selkokielineen Raamattu 157–160

Taidetuokio 3 Jeesuksen ristikuolema ja ylösnousemus: Lasten Raamatt sivulta 216–219 tai Selkokielineen Raamattu 251–253 ja 257–259

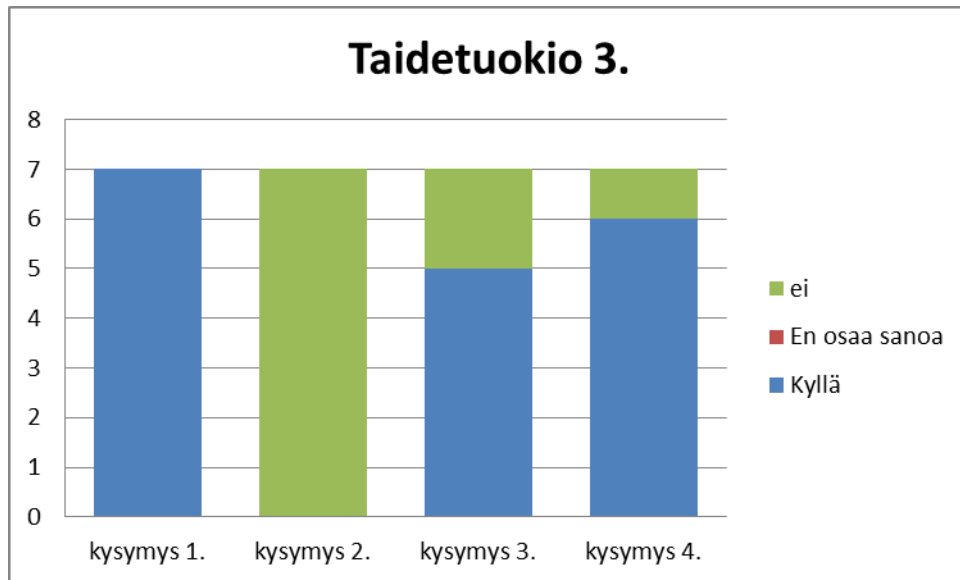
LIITE 3: Taidetuokioiden kuviot

KUVIO 1. Jumalan luomistyö

KUVIO 2. Jeesuksen syntymä

KUVIO 3. Jeesuksen ristikuolema ja ylösnousemus